ΞΕΝΑ ΑΡΙΣΤΟΥΡΓΗΜΑΤΑ

ΤΟΥ ΣΑΡΛ ΦΟΛΕΥ

Η ΠΑΝΔΩΡΑ

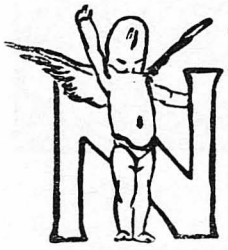

ΑΙ, ὁ Ζὰν Μιρὸλ εἶνε πράγματι μιὰ καλὴ καὶ εἰλικρινὴς καρδιὰ —μᾶς εἶπε ὁ Σατρί, συμφωνῶντας μ' ὅλους μας στὸν ἐγκωμιασμὸ τοῦ γλύπτου. Ὅ,τι διηγηθήκατε γιὰ τὴ νεότητά του καὶ γιὰ τοὺς ἡρωϊκούς του ἀγῶνες γιὰ νἄβγῃ ἀπὸ τὴν ἀφάνεια, δείχνει πόση γενναιότητα καὶ εὐγένεια κλείνει ἡ ψυχή του. Μὰ ἐγὼ γνωρίζω ἕνα ἐπεισόδιο τῆς ὡριμότητός του, τῆς ἐποχῆς ποὺ εἶχε κατακτήσει πειὰ τὴ δόξα, ποὺ φανερώνει πόσο καὶ μέσ' στὸν πλοῦτο ἀκόμα καὶ στὴν ἐπιτυχία εἶχε διατηρήσει ὅλες τὶς σπάνιες ἀρετές του.

Μιὰ στενὴ φιλία μᾶς συνέδεε ἀπὸ καιρὸ μὲ τὸν Μιρόλ. Μέναμε στὴν ἴδια συνοικία καὶ συχνὰ ἀνεβαίναμε μαζὺ στὸ ἐργαστήριό του, ὅπου κουβεντιάζαμε ἐπὶ ὧρες ὁλόκληρες γιὰ διάφορα καλλιτεχνικὰ ζητήματα. Τὸ ἐργαστήριό του ποὺ βρισκόταν στὸ πέμπτο πάτωμα ἑνὸς σπιτιοῦ, ἐπικοινωνοῦσε μὲ τὸ διαμέρισμα, στὸ ὁποῖο κατοικοῦσε ὁ γλύπτης μὲ τὴ μητέρα του. Ἡ μητέρα του, μιὰ ἀγαθὴ γυναῖκα, γρηὰ καὶ τυφλή, σπάνια ἔβγαινε ἔξω, γιατὶ ὅλα τὴν κούραζαν. Δὲν εὕρισκε εὐχαρίστησι παρὰ μόνο μέσα στὸ σπίτι της, τοῦ ὁποίου ἐγνώριζε ἀπὸ χρόνια ὅλες τὶς γωνίες, καθὼς καὶ ὅλες τὶς μεριές, στὶς ὁποῖες ἦσαν ἀποθηκευμένα τὰ διάφορα κομψοτεχνήματα.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ὁ Ζὰν Μιρὸλ ἦταν τρομερὰ ἀπησχολημένος μὲ τὴν ἰδέα ἑνὸς ἀγάλματος ποὺ θὰ παρίστανε τὴν μυθολογικὴ Πανδώρα. Εἶχε βρεῖ τὴ στάσι ποὺ θὰ τῆς ἔδινε, μὰ δὲν εἶχε βρεῖ ἀκόμα τὴν ἔκφρασί της. Εἶχε ἀλλάξει πολλὰ μοντέλλα, εἶχε κάνει ἕνα πλῆθος σκίτσα, μὰ δὲν κατόρθωνε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἔκφρασι ποὺ ὀνειρευόταν νὰ δώσῃ στὸ ἄγαλμά του.

Ἔξαφνα, ἕνα βράδυ μπῆκε ἀχτινοβολῶντας ἀπὸ χαρὰ στὸ δωμάτιό μου καὶ ἀπὸ τὸ κατῶφλι ἀκόμα μοῦ φώναξε:

«— Τελείωσε!.... Τὸ βρῆκα, βρῆκα ἐκεῖνο ποὺ μάταια ζητοῦσα ὀκτὼ μῆνες τώρα!.... Δὲν ξέρω πῶς, μὴ μὲ ρωτᾶς.... Ἔτσι ξαφνικὰ μοῦ ἦρθε ἡ ἔμπνευσι!... Ὤ! τί εὐτυχισμένος ποὺ εἶμαι! Τόσο εὐτυχισμένος, ὥστε δὲν μπόρεσα νὰ μὴν μιλήσω καὶ στὴ μητέρα μου γιὰ τὴν Πανδώρα μου! Ἡ χαρὰ μὲ πνίγει!.... Ἔλα νὰ βγοῦμε ἔξω!».

Ἦταν πραγματικὰ κυριευμένος ἀπὸ ἕνα ἀλλόκοτο ἐνθουσιασμό, τὸν ἐνθουσιασμὸ ἑνὸς ἐρωτευμένου ποὺ ἡ ἀγαπημένη του τοῦ δίνει ἐπὶ τέλους ραντεβοῦ.

Μὲ λόγια φλογερά, γρήγορα, ποὺ πρόδιναν ὅλη του τὴ χαρά, μοῦ μίλησε γιὰ τὶς προσπάθειές του, γιὰ τὶς ἐλπίδες ποὺ διεψεύδοντο, γιὰ τοὺς ἐνθουσιασμοὺς καὶ τὶς ἀπογοητεύσεις του, ὥς τὴν ἡμέρα ὅπου ἔξαφνα, σὰν σ' ἕνα φῶς ἀτροσδόκητο, εἶχε ἰδεῖ καθαρὰ τὴν ἔκφρασι ποὺ ζητοῦσε γιὰ τὸ ἄγαλμά του: τὸ βλέμμα, τὸ χαμόγελο, ὅλη τὴ φυσιογνωμία. Κι' ἀμέσως ἐπάνω στὴ μέθη τῆς ἐμπνεύσεως εἶχε ἀποθανατίσει κιόλας στὸν πηλὸ τ' ὄνειρό του.

«— Εἶνε τὸ ἀριστούργημά μου! μοῦ φώναζε, ναί, αὐτὴ τὴ φορὰ τὸ νοιώθω, εἶνε τὸ ἀριστούργημά μου!».

Μιλοῦσε συνεπαρμένος ἀπὸ τὸν θρίαμβό του, ἀληθινὰ μεθυσμένος, ἀφίνοντας νὰ φανερωθῇ μονομιᾶς ὅ,τι πλημμύριζε τὸ μυαλό του ἐπὶ ὀκτὼ μῆνες σιωπῆς καὶ σκέψεων.

Καὶ καθὼς μοῦ μιλοῦσε, ὁλόενα προχωροῦσε, ἐνῶ ἐγώ, λαχανιασμένος, προσπαθοῦσα νὰ παρακολουθῶ τὰ πελώρια βήματά του. Ἔξαφνα, μέσα στὴν ἔξαρσί του, ἐσταμάτησε καὶ μοῦπε:

«— Μὲ ὅ,τι σοῦ λέω, δὲν μπορεῖς νὰ νοιώσῃς, δὲν μπορεῖς νὰ λάβῃς οὔτε μιὰ ἀμυδρὴ ἰδέα τῆς Πανδώρας μου... Ἔλα νὰ τὴν ἰδῇς!».

Καὶ πρὶν προφτάσω νὰ πῶ λέξι, μὲ τράβηξε στὸ σπίτι του.

***

Λαχανιασμένος, βήχοντας, φτύνοντας, ἀνέβηκα πίσω του τὶς ἀτελείωτες σκάλες γιὰ νὰ φτάσω στὸ πέμπτο πάτωμα ποὺ κατοικοῦσε, ὅταν ἔξαφνα τὸν εἶδα νὰ σταματᾶ μπρὸς στὴν ἐξώπορτα τοῦ ἐργαστηρίου του καὶ νὰ κολλάῃ ἐπάνω τὸ αὐτί του.

«— Ἀκούω τὴν μητέρα μου, εἶπε, κατεβάζοντας τὰ φρύδια του μὲ δυσφορία καὶ ἀνησυχία. Τί γυρεύει τάχα ἐδῶ μέσα;.... Καὶ ὅμως τῆς ἔχω πεῖ νὰ μὴν μπαίνῃ ποτὲ στὸ ἐργαστήριό μου, ὅταν ἐγὼ ἀπουσιάζω. Φτάνει νὰ μὴν.....».

Δὲν τελείωσε τὴ φράσι του. Βγάζοντας μὲ μιὰ ζωηρὴ κίνησι τὰ κλειδιὰ ἀπὸ τὴν τσέπη του, ἄνοιξε τὴν πόρτα τοῦ ἐργαστηρίου καὶ μπῆκε μέσα.

Μὰ τὴν ἴδια στιγμὴ ἀκούστηκε ἕνας δυνατὸς κρότος ἀπὸ κάτι ποὺ εἶχε πέσει κάτω κι' ἔσπασε, μιὰ κραυγὴ ἀγωνίας καὶ ὕστερα τίποτε ἄλλο.

Ὁ Μιρόλ, φοβερὰ χλωμός, συντριμμένος, στηριζόταν στὸν τοῖχο, μὴ βρίσκοντας οὔτε μιὰ λέξι νὰ πῇ μέσ' στὸν πόνο του. Ὅμοια χλωμὴ μ' ἐκεῖνον, ἡ γρηὰ μητέρα του στεκόταν ὀρθὴ στὴ μέση τοῦ δωματίου, τρέμοντας σύγκρισι καὶ μὲ τὰ χέρια ἑνωμένα σὲ ἱκεσία.

Ἀνάμεσά τους κοίτονταν κατὰ γῆς, συντριμμένο, κατακομματιασμένο ἕνα ἄγαλμα. Ἤμουν ἐκείνη τὴ στιγμὴ ὁ μόνος σιωπηλὸς μάρτυς ἑνὸς δράματος, ποὺ δὲν θὰ εἶχε τίποτε τὸ ἐξαιρετικὸ γιὰ ἕναν ἄλλο καὶ τοῦ ὁποίου μόνο ἐγὼ ἤξερα ὅλη τὴν ἔκτασι.

Ἀκούγοντας τὸν γυιό της νὰ ἐπιστρέφῃ ἔξαφνα καὶ φοβισμένη γιατὶ εἶχε παραβεῖ τὴν σύστασί του, ἡ δύστυχη κ. Μιρὸλ ζαλίστηκε. Στὴν βία της λοιπὸν νὰ φύγῃ, νὰ βγῇ ἀπ' τὸ ἐργαστήριο, πρὶν τὴν βρεῖ ἐκεῖ ὁ γυιός της, εἶχε σκοντάψει στὸ στήριγμα ἑνὸς προπλάσματος καὶ τὸ εἶχε γκρεμίσει κάτω, συντρίβοντάς το.

Μιὰ δραματικὴ σιωπὴ ἦταν ἁπλωμένη τώρα στὸ δωμάτιο. Ἡ δυστυχισμένη τυφλή, τρέμοντας ἀπὸ τὴν ἀγωνία, μὲ τὰ χέρια ὑψωμένα, μὲ τὸ πρόσωπο ἀλλοιωμένο ἀπὸ τὴν ταραχή, φοβερὰ χλωμή, μ' ἔκανε καὶ μένα νὰ τὴν λυπηθῶ. Μὲ φωνὴ ποὺ μόλις ἀκουγόταν, μιὰ φωνὴ σπασμένη ἀπ' τὸ φόβο, ρώτησε ἐπὶ τέλους:

«— Ὤ! Ζάν.... φτωχέ μου Ζάν. Πές μου γρήγορα.... πές μου γρήγορα... δὲν ἔσπασε ἡ Πανδώρα, ἔ;».

Ὁ Ζάν, βλέποντας τὸν πόνο καὶ τὴν συντριβὴ τοῦ δυστυχισμένου γεροντικοῦ προσώπου τῆς μάνας του, νίκησε τὴ φοβερή του ὀδύνη καὶ καταβάλλοντας μιὰ ὑπεράνθρωπη προσπάθεια, τῆς ἀπάντησε μὲ μιὰ φωνή, ποὺ εἶχε ξαναγίνει τόσο ἤρεμη καὶ χαρούμενη, ὥστε ἀκούγοντάς την, ἔνοιωσα κι' ἐγὼ μιὰν ἄπειρη ἀνακούφισι:

«—Ὄχι, μαμά, δόξα τῷ Θεῷ, ὄχι! Δὲν ἦταν ἡ Πανδώρα. Ἦταν τὸ πρότυπλασμα ἑνὸς μπούστου!... Ὤ! μαμά, τί τρομάρα ποὺ μοῦ ἔδωσες».

Τὰ μάγουλα τῆς γερόντισσας κοκκίνισαν ἀπὸ χαρά, ἄφησε νὰ πέσουν μ' ἕνα αἴσθημα ἀνακουφίσεως τὰ χέρια της κάτω καὶ εἶπε:

— Τί εὐτυχισμένη ποὺ εἶμαι, παιδί μου, τὶ εὐτυχισμένη ποὺ δὲν ἔγινε κανένα ἀνεπανόρθωτο δυστύχημα! Σοῦ ὑπόσχομαι νὰ μὴν ξαναμπῶ ποτὲ πειὰ μόνη στὸ ἐργαστήριό σου. Φίλησέ με γιὰ νὰ πεισθῶ ἐντελῶς ὅτι μὲ συγχώρησες!».

Καὶ ὁ εὐγενικὸς καὶ μεγαλόψυχος καλλιτέχνης προχωρῶντας γιὰ νὰ τὴ φιλήσῃ, μοῦ ψιθύρισε στ' αὐτί, δείχνοντάς μου τὰ κομμάτια τοῦ ἀγάλματος:

«— Σὲ παρακαλῶ, θὰ μὲ ὑποχρεώσῃς, πέταξέ το στὸ πανέρι. Ἐγὼ δὲν θὰ ἔχω τὸ θάρρος... Θὰ μοῦ σκιζόταν ἡ καρδιά. Μὰ μὴν πῆς ποτὲ στὴ φτωχή μου μητέρα τί ἦταν αὐτὸ ποὺ ἔσπασε.... Θὰ ὑπέφερε τρομερὰ ἂν τὸ μάθαινε.... Θὰ πέθαινε....».

Καὶ καθὼς μοῦ μιλοῦσε, ὁ Μιρὸλ ἀνοιγόκλεινε τὰ ματόφυλλά του γιὰ νὰ μὴν ἀφήσῃ νὰ κυλήσουν δυὸ δάκρυα. Μὰ καὶ χωρὶς αὐτό, εἶχα πειὰ καταλάβει, ὅτι ἔλεγε ψέμματα στὴ μητέρα του καὶ ὅτι τὸ σπασμένο ἄγαλμα ἦταν ἡ Πανδώρα, τὸ ἀριστούργημά του.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ

ΤΗ ΝΥΧΤΑ ΜΕ ΤΟ ΦΕΓΓΑΡΙ

Ἔρημος σὰν τὸ θάνατο κι' ἔρημος σὰν τὸν τάφο,
μὲ ὀνείρατα ποὺ ξεψυχοῦν σὰν κύκνοι στὰ νερά.
ὥς πότε στὸ λευκὸ χαρτὶ μαύρους καϋμοὺς θὰ γράφω;
Λίγη χαρά, λίγη χαρά...

Ἔχω ἕνα δάκρυ στὴν καρδιὰ βαθειὰ τὴν πονεμένη,
ὅλα τὰ δάκρυα τῶν ματιῶν κυλοῦν κάθε βραδειά,
μὰ κεῖνο δὲν ἐστάλαξε, μὰ κεῖνο μὲ βαραίνει,
κι' οὔτε ποτὲ θὰ στάξῃ πειά.

Κάποιοι ἰσκιοι μέσα μου θρηνοῦν, τῶν πόθων βρυκο-
(λάκοι,
τὶς τρικυμίες τῶν λυγμῶν στὰ βάθη μου ἀγροικῶ
καὶ μὲς στοὺς ἰσκιους κάτι κλαίει καὶ τρέμει σὰν σι-
(λάκι
τόσο ἁπαλό, τόσο γλυκό.

Κι' ὅλη τὴ νύχτα ἐγὼ περνῶ μὲ βλέμματα ὑψωμένα
σ' ἐν' ἄστρο ἐρημικό, μακρυὰ ἀπ' τ' ἀστέρια τὰ
(πολλά,
μιὰ θλῖψι ὁλόπικρη, θαρρῶ, τὸ πνίγει σὰν καὶ μένα
κι' ἔχει μαντέψει πῶς πονῶ καὶ μοῦ χαμογελᾶ...

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ